

Controlul creșterii microorganismelor

- **în practica medicală**
  - spitale – secții medicale și chirurgicale – infecții nozocomiale
  - cabinete medicale, stomatologice
- **în microbiologie**
  - material infecțios – risc pentru contaminarea mediului, îmbolnăvirea personalului
  - diagnostic corect: prevenirea contaminării probelor din mediul extern

Definiții:

DECONTAMINARE: reducerea numărului de germeni de pe un obiect sau dintr-o substanță până la 0, poate fi efectuată prin mai multe metode:

ANTISEPSIE: decontaminarea tegumentelor și mucoaselor cu ajutorul unor substanțe chimice antiseptice *bacteriostatice* (netoxice pentru tegument): alcool etilic 70°, tinctură de iod 5%, KMnO_4 0,1%, detergenți cationici. Distrugă doar formele vegetative

DEZINFECȚIE: distrugerea patogenilor (mai puțin a sporilor) de pe suprafețe, din aer, cu ajutorul unor substanțe chimice dezinfectante *bactericide* (toxice pentru țesuturi vii): fenoli, formol, H_2CO_3 . Împiedică răspândirea bolilor infecțioase.

STERILIZARE: distrugerea sau îndepărtarea tuturor formelor vii (**inclusiv spori**)

ASEPSIE: absența patogenilor – menținerea sterilității – presupune aplicarea tehnicilor aseptice pentru a împiedica pătrunderea microbilor într-un substrat steril.

SANITIZARE – măsuri pentru asigurarea sănătății publice

PREZERVARE, CONSERVARE - păstrarea viabilității microorganismelor o durată variabilă de timp

CURAT – lipsit de murdărie organică/anorganică (fără referire la microorganisme)

Factori care influențează eficacitatea metodelor de control

- mărimea populației bacteriene
  - moartea bacteriilor este exponențială (mai mulți germeni = mai mult timp)
- timpul de expunere la agentul decontaminant
  - creșterea timpului de expunere crește rata distrugerii
- efectul concentrației, a temperaturii și a pH-ului
  - creșterea concentrației crește rata distrugerii
  - temperatura, concentrația, pH-ul la care acționează agentul
  - stabilitatea agentului la pH, temperatură
- structura germenului
  - endospori - clostridii
  - chist – Protozoa
  - peretele celular - Mycobacterium
- interacțiunea cu mediul înconjurător – protecția germenilor
  - prezența substanțelor organice protejează microorganismele (curat – murdar)
  - dezinfecție în spitale – selectarea rezistenței

Metode de decontaminare

Metodele se aleg în funcție de situația practică. (materialele care urmează a fi tratate sunt termostabile/ termorezistente, etc. ?)

Nu toate metodele de decontaminare sunt și metode de sterilizare!

Metode fizice

I. Căldura

a. Căldura uscată:

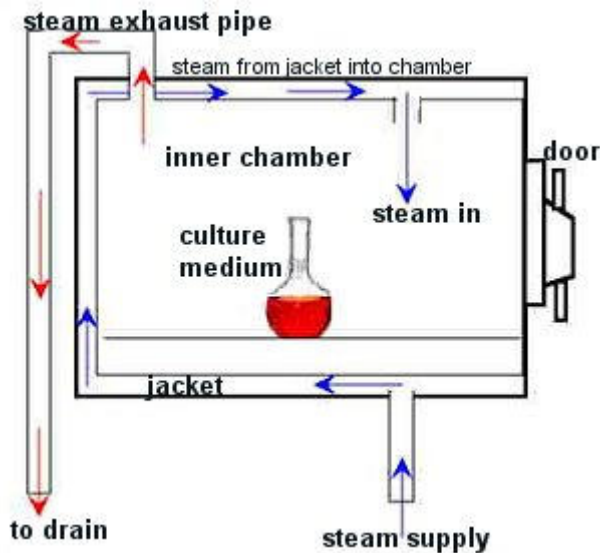
- Încălzirea la roșu – ansa de platină
- Flambare – completarea sterilizării – trecerea obiectului prin flacără
- Incinerarea – arderea cu reducere la cenușă
  - **indicații:** materiale dispozabile din plastic, reziduuri organice solide, carcasele, cadavrele animalelor
- Sterilizarea prin aer cald – mecanism de acțiune: oxidare
  - **indicații:** sticlărie de laborator, vase din porțelan, instrumentar chirurgical, pulberi termostabile
  - **contraindicații:** soluții apoase, obiecte din cauciuc, plastic, țesături și vată din bumbac sau fibră sintetică, materialele contaminate din laborator
  - se realizează în etuvă (cuptorul Pasteur, Poupinel)
  - 160°C 2h, 180°C 1h

b. Căldura umedă:

- Fierberea – mecanism de acțiune: denaturare
  - distruge formele vegetative, nu și sporii
  - nu este metodă de sterilizare eficientă
  - 100°C, 30 minute
- Vaporii fluenți – în vasul Koch, Arnold
- Tindalizarea – sterilizarea fracționată: evită încălzirea la temperaturi de peste 100°C
  - încălzire în 3 zile consecutive, între încălziri incubare la termostat pentru germinarea sporilor
  - tindalizare la 100°C în vasul Koch (Arnold) utilizând vapori fluenți
  - tindalizare la 65°C în baie de apă
  - sterilizarea unor medii de cultură, alimente
- Sterilizare prin vapori sub presiune – **autoclavarea**; mecanism de acțiune: denaturare
  - temperatura vaporilor de apă într-un spațiu închis crește proporțional cu presiunea
    - 0,5 atm – 115°C
    - 1 atm – 121°C
    - 2 atm 134°C
  - în microbiologie: 121°C timp de 15' - 30'
  - în blocurile operatorii: 134°C timp de 30'

- **indicații:** sterilizarea materialului infecțios din laborator, medii de cultură termostabile, instrumente chirurgicale, halate, câmpuri operatorii, etc.
- **contraindicații:** material plastic, piele, blană

schemă autoclav orizontal

II. Pasteurizarea

- denaturarea proteinelor – expunere la temperaturi de sub 100°C
- produse alimentare termolabile
- nu se distrug: micobacteriile, enterovirusurile
  - joasă (LTLT – low temperature long time)
  - înaltă (HTST – high temperature short time)
  - (UHT – ultra high temperature)

III. Filtrarea

- reținerea microorganismelor din medii lichide sau aer
- trecerea prin membrane cu porozități diferite (0,22μ, 0,45μ, 0,8μ)
- membrane: acetat, nitrat celuloză, policarbonat, teflon
- sterilizarea lichidelor termolabile și sterilizarea aerului pentru crearea unui mediu aseptice (boxe cu flux de aer laminar – HEPA filter: High-efficiency Particulate Air)

IV. Centrifugarea – pentru virusuri se folosesc viteze mari (10000 rpm)

V. Radiații

- ionizante – distrug ADN-ul
  - penetrație mare
  - sterilizarea instrumentelor chirurgicale, stomatologice
  - nu este o metodă des folosită
- neionizante – alterarea ADN-ului
  - ex. razele UV – lampa germicidă
  - nu sunt penetrante
  - sterilizarea suprafețelor de lucru netede, curate, sanitizarea saloanelor, sălilor de operație

VI. Vibrații ultrasonice

Substanțe chimice

I. Agenții alkilanți:

- au acțiuni sporo- și bactericidă (glutaraldehida, oxidul de etilen); formaldehida are doar efect dezinfectant
- sterilizarea instrumentelor medicale, a echipamentelor endoscopice, a medicamentelor
- oxidul de etilen: substanță gazoasă cu penetrabilitate mare
- glutaraldehida: soluție apoasă 2%

II. Soluții dezinfectante și antiseptice

- Halogenii
  - Clorul și derivații de clor, hipocloriți
  - Iodoforii
- Derivații fenolici
- Detergenți
- Alcoolii – etanol 70-80%

Substanțe chimice utilizate în microbiologie:

- pentru dezinfecție: cloramină 5%, fenol 3%, etc.
- pentru antisepsia mâinilor: bromocet 1%, cloramină 1%, etc.

Metode de prezervare

1. Frigul

- refrigerare: 4°C: stare de viață latentă
- congelare la -21°C – sterilizare
- congelare bruscă la -70°C: prezervare

2. Desicare

- liofilizarea – congelare bruscă și desicare: prezervarea pe termen lung a culturilor,
- presiune osmotică – îndepărtarea apei din alimente (fructe, lapte praf)

Controlul sterilizării și al sterilității

Controlul sterilizării: controlul procesului de sterilizare

- metode fizice – controlul temperaturii (termometru), presiunii (manometru), timpului de expunere
- metode chimice: se folosesc substanțe cu punct de fuziune apropiat de temperatura la care se face sterilizarea (acidul benzoic are punctul de fuziune la temperatura de 121°C)
- metode biologice: fiole Stearotest – suspensie de spori de *Bacillus stearothermophilus*; atingerea temperaturii de 121°C duce la distrugerea sporilor, indicatorul din fiole virează.

Controlul sterilității: eficiența sterilizării și menținerea sterilității; se realizează prin metode bacteriologice (recoltarea probelor de pe suprafețe sterile, cultivare)

Recoltarea și transportul produselor patologice în examenul virusologic

Obținerea unui rezultat corect la examenul microbiologic impune respectarea unor reguli privind:

- modul de recoltare al produsului patologic (PP)
- metodele de conservare
- modalitățile de transport

Se pun următoarele **întrebări**:

- **Ce** se recoltează? – care este PP sugestiv pentru stabilirea diagnosticului
  - Căutăm virusul:
    - la poarta de intrare
    - în organe țintă
    - căile de răspândire (sânge, ganglioni)
    - căile de eliminare (intestin, secreții, lichid vezicular)
  - Căutăm antigenelor virale
    - umori
    - exsudate
    - sânge
    - urină
  - Căutăm anticorpii specifici antivirali
    - sânge
- **Cum** se recoltează? – care este calea de acces indicată pentru prelevarea PP
- **Cât** se recoltează? – cantitatea produsului prelevat
- **Când** se recoltează? – care este momentul optim de recoltare
- **În ce scop** se recoltează? – precizarea examenelor de laborator solicitate

Se ține cont de următoarele **reguli**:

- se folosesc recipiente curate și sterilizate pentru a preveni contaminarea probelor
- evitarea contactului cu substanțe antiseptice/dezinfectante a produsului
- în unele cazuri trebuie folosite medii de transport
- recipientele de transport se închid ermetic pentru a preveni contaminarea mediului și a personalului care manipulează PP
- produsul să fie însoțit de un bilet de trimitere completat corect
- probele să fie etichetate și transportate la laborator în cel mai scurt timp posibil

Pentru examen virusologic

- se transportă **imediat** în recipiente închise ermetic, pe gheață, însoțite de formular de cerere de analiză completată corespunzător
- unele virusuri sunt deosebit de labile și își pierd viabilitatea/infectivitatea rapid (ex: citomegalovirus, varicella-zoster virus, virusul respirator sincițial), de aceea dacă produsele nu pot fi prelucrate imediat trebuie congelate rapid la -70°C
- produsele nu se congeleză la -20°C (virusurile își pierd viabilitatea)

Nr. Crt.	Produsul patologic	Examen virusologic
1.	Exudatul faringian	<ul style="list-style-type: none"> • se șterge ferm mucoasa faringiană cu un tampon uscat • tamponurile încărcate se așează în mediu de transport, se păstrează/se transportă la laborator pe gheață • izolarea virusurilor de pe tamponuri este mai puțin eficientă decât izolarea din aspirate sau lavaje, dar recoltarea cu tamponul este mult mai ușor de efectuat • se transportă la laborator pe gheață
2.	Secreția nazală	<ul style="list-style-type: none"> • se rotește tamponul umectat cu mediu de transport în cavitatea nazală • tamponurile încărcate se așează în mediu de transport, se păstrează/se transportă la laborator pe gheață • se transportă la laborator pe gheață
3.	Secreția nazo-faringiană	<ul style="list-style-type: none"> • tamponul inserat pe tijă flexibilă se introduce printr-o nară până ce se atinge peretele posterior al nazofaringelui, se așteaptă câteva secunde și se retrage • în primele 5 zile de la apariția simptomelor • se transportă la laborator pe gheață
4.	Sputa	<ul style="list-style-type: none"> • se transportă la laborator pe gheață
5.	Sânge	<ul style="list-style-type: none"> • în cursul diagnosticului serologic <ul style="list-style-type: none"> ○ se recoltează sânge în vacutainere fără anticoagulanți (dop roșu) ○ sângele recoltat se transportă fără refrigerare, la temperatura camerei ○ serul este separat în laborator. • în cazul determinării statusului imun <ul style="list-style-type: none"> ○ se recoltează o singură probă ○ pentru detectarea infecțiilor acute se recoltează probe perechi <ul style="list-style-type: none"> ▪ o probă de sânge în perioada de stare a bolii ▪ o probă în starea de convalescență, interval de 10-14 zile între probe
6.	LCR	<ul style="list-style-type: none"> • Recoltarea se face în primele 7 zile de la debut • se transportă la laborator pe gheață

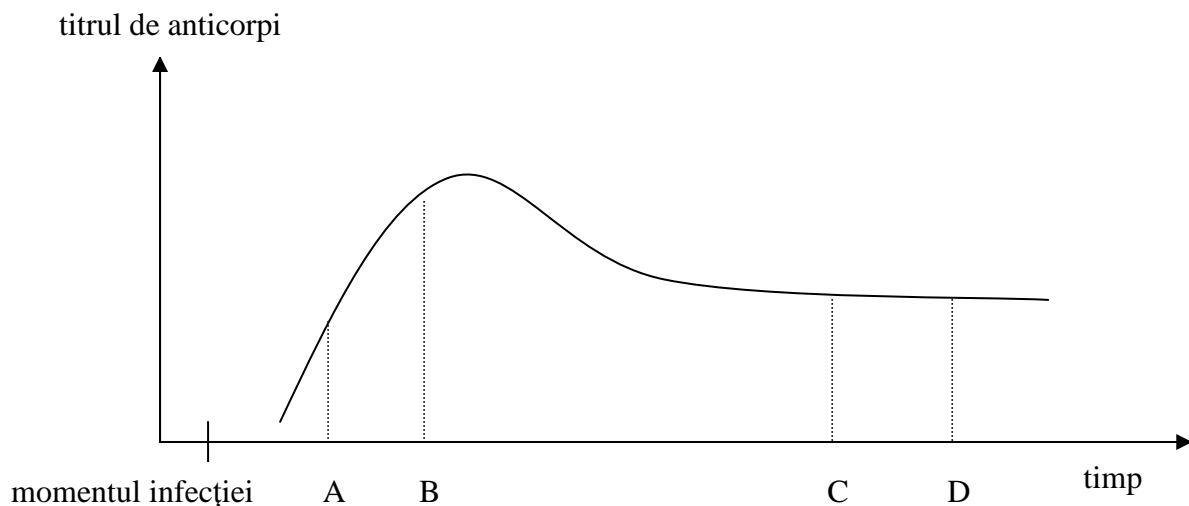
7.	Urina	<ul style="list-style-type: none"> • se recoltează jetul mijlociu în recipient steril cu capac filetat • se transportă imediat la laborator pe gheață • recoltarea se face <ul style="list-style-type: none"> ○ în primele 2 săptămâni de boală ○ pentru CMV – oricând pe durata bolii • se transportă la laborator pe gheață
8.	Secrețiile genitale – la femei	<ul style="list-style-type: none"> • se transportă la laborator pe gheață
9.	Secrețiile genitale – la bărbați	<ul style="list-style-type: none"> • se transportă la laborator pe gheață
10.	Materii fecale	<ul style="list-style-type: none"> • scaun emis spontan • primele 2 – 3 zile de boală • NU conservanți, medii de transport • NU recoltare cu tamponul – o mare parte de virus se absoarbe pe tampon • conservare <ul style="list-style-type: none"> ○ refrigerare la 4⁰C ○ congelare la -70⁰C • container steril • 5 – 10 cm³
11.	Leziuni tegumentare	<ul style="list-style-type: none"> • Lichid vezicular și raclaje <ul style="list-style-type: none"> ○ șansa izolării virusurilor din vezicule este cea mai mare în primele 3 zile de la apariția leziunilor ○ se aspiră conținutul veziculelor cu ac steril subțire și se introduce într-un volum mic de mediu de transport ○ dacă vezicula se sparge, se poate efectua recoltarea cu un tampon, raclând baza veziculei pentru a obține și celule, tamponul încărcat se introduce în mediu de transport ○ se transportă pe gheață

Schema diagnosticului virusologic

- I. Metode directe
  1. Determinarea virusului, antigenelor virale, acizilor nucleici virali direct din produsul patologic
    - examen microscopic
      - evidențierea incluziilor virale – microscopie optică
      - microscopie electronică
    - reacții antigen-anticorp (evidențierea antigenului)
    - reacții de hibridizare, amplificare genică (PCR)
  2. Cultivarea virusurilor pe:
    - culturi celulare, linii celulare
    - oul de găină embrionat
    - animale de laborator
  3. Identificarea virusului izolat
    - prin modificările caracteristice apărute pe culturile celulare, OGE, animale de experiență
    - prin metodele de la punctul 1.
- II. Metode indirecte
  - detectarea anticorpilor din serul bolnavilor
  - anticorpii se urmăresc în dinamică

Seroconversia: creșterea titrului de anticorpi în probele de ser recoltate la interval de 10-14 zile (demonstrarea unei infecții recente, actuale)

probele A, B: creșterea titrului de anticorpi = seroconversie – infecție recentă, diagnostic pozitiv

probele C, D: nu se detectează seroconversia; infecția a avut loc în trecut;

Morfologia virală

- Virion = virus
  - unitatea virală, morfofuncțională, completă, intactă, infecțioasă, cu diametrul cuprins între, capabil să infecteze bacterii, plante, animale, omul
- Se multiplică doar în interiorul unei celule vii

• Structura virusurilor

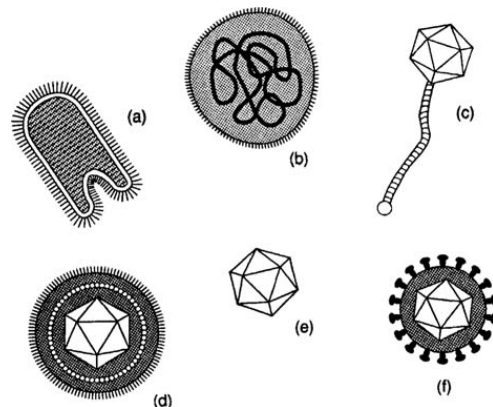
- genom viral - ARN/ADN
- capsida
- înveliș viral

• Morfologia virală

- cubică/icosaedrică: v. herpetic, adenovirus (d), polio (e)
- helicoidală: v. gripal, v. rabic (a,b)
- binară: bacteriofag (c)

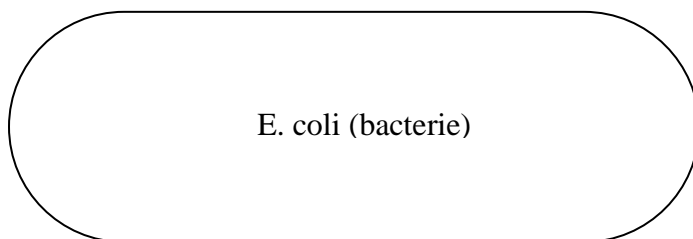
• Aspectul electrono-microscopic al virusurilor

- sferic: v.gripal (b), v.herpetic (d), v. HIV (f)
- cilindric, bastonaș: v. mozaicului tutunului
- paralelipiped: v. variolic, v. vaccinia
- cartuș: v. rabic (a)
- filamentos: v. Ebola
- sferic cu coadă: bacteriofag (c)
-

• Dimensiuni

- variabile, variind de la 20-900 nm
- se evidențiază doar la microscopul electronic

v. vaccina

adenovirus

v. mozaicului tutunului

poliovirus

Examenul microscopic

Examinare prin microscopie optică (MO)

Prin MO pot fi urmărite incluziile virale (aglomerări de particule virale situate intranuclear sau intracitoplasmatic).

Colorația Mann

Permite evidențierea incluziilor pe secțiuni de organe incluse în parafină.

Modul de lucru:

- Deparafinare – hidratare în apă distilată
- Amestec de colorant: albastru de metil + eozină gălbuie (24 de ore la 37°C, 1,5-2 ore la 56°C)
- Spălare: alcool absolut
- Diferențiere cu alcool sodat (preparatul devine roz)
- Spălare: alcool absolut
- Trecere rapidă prin acid acetic (preparatul devine albastru)
- Clarificare cu xilol
- Montare în balsam de Canada

Se vor colora:

- citoplasma în albastru
- nucleul în violet
- nucleolii în roșu violet
- incluziile în roșu strălucitor
- Ex.: studierea incluziilor virale Babeș-Negri formate de virusul rabiei

Microscopia electronică (ME)

Permite studierea morfologiei, structurii virale.

Pentru ME pot fi prelucrate materiale sub formă de suspensii sau secțiuni.

Prepararea secțiunilor din fragmente de țesut sau culturi celulare:

- După un anumit tratament (prefixare cu glutaraldehidă, fixare cu tetraoxid de osmiu, deshidratare) fragmentele se includ în rășini sintetice polimerizabile (Durcupan, Vestopal), într-o capsulă de gelatină. Rășinile au proprietatea de a se solidifica în urma polimerizării la 65-95°C.
- Din secțiunile incluse în rășină și solidificate se decupează secțiuni având grosimea între 56-200Å cu ajutorul ultramicrotomului.
- Pentru susținerea preparatului examinat se folosesc grile speciale (plasă metalică țesută). Pe aceasta se depune o picătură din suspensie sau secțiune pregătită în prealabil.
- Se efectuează o colorare negativă cu acid fosfotungstic.
- După uscare se examinează la ME, cu o mărire de 20000-40000x, se efectuează fotografiile.
- Se studiază particula virală, forma, detaliile de suprafață, incluzii.

Metode îmbunătățite

- ultracentrifugarea suspensiilor direct pe grilă – permite o depunere și atașare mai fermă a particulelor, a celulelor

- criomicroscopia electronică – se prelucrează secțiuni congelate
- imunomicroscopie electronică – pe grila îmbrăcată cu anticorpi se atașează virusurile cu antigenele corespunzătoare